

# **Badische Landesbibliothek Karlsruhe**

**Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe**

## **Pontani De Immanitate**

**Pontano, Giovanni Gioviano**

**[S.l.], 1519**

De fomentis & diuersis causis immanitatis

[urn:nbn:de:bsz:31-270824](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-270824)

deinde Burgundus ciuitatem intrat, sitq; mox passim occisio  
& strages, Virginibus vis, & religiosis mors inferitur, neq; in  
dulgencia vlla militum in pueros fuit, quin stupratis a se vir-  
gines crudelis facelles iugulauit. Sacerdotes eadem hora rem-  
diuinam in templis facientes gladijs periere. Nec satiatus est  
humanus hostis, tam multa caede, praedas ex omni ciuitate &  
ex templis sacrilegia fecit, incensa postea vrbe, & muris diru-  
tis, quorum ruias fossas æquauit.

Inter cadauera. Idem Robertus autor est, Carolū vbi tem-  
plum Neellæ ingressus, in qd plurimi hostes salutis causa cō-  
fugerant, vidit cruorem humanum, exclamasse. *Necla* iam noui qd  
cruentos habeo carnifices, praefecto cū aliquot insignioribus  
armatis in vincula coniectis & cætera.

### De Fomentis & diuersis causis immanitatis.

**E**xultantis autem immanitatis non vna sunt *Ira*  
fomenta. Nam & ira vehementior vbi fu-  
erit: precipitem ira agere hominem consue-  
uit: vti in obliuionem eum sui ipsius inducat: Ty-  
rannos suspicio & conscientia illa maxime tetra-  
ae dere stabilis: etiam ad noua atq; inaudita suppli-  
cia excogitanda: incutiendis terroribus: quin etiā  
vt non raro in filios parentes: ipsiq; in parentes li-  
beri pergrassentur teterrimis quibusq; maleficijs  
ac poenis. Eisdem hos tyrannos animi impoten-  
tia: elatioq; illa: per quā omnia sibi licita esse per-  
suadent: qd vt Caligula dicebat: quæcunq; li-  
buissent: eadem cuncta licerent heroibus neq; vl-  
lis adhibere commonitionibus aures volunt:  
quin in commonitores ipsos flagrantius efferue-

*Caligula*  
*Heroes*

De Immanitate.

Seneca  
Dareus

scunt: eo trahit: vt dijs se dum assimiles videri vō  
lunt: feris ipsis tetriores efficiantur. Refert Seneca  
Dareum regem parantem expeditionem aduer-  
sum Scythas: rogatum ab Hartabazo nobili admo-  
dum sene: vt e tribus liberis: quos rex ipse secum  
duceret: vnum ei in ætatis suæ ingrauescentis iam  
solatium relinqueret: ac tanq̄ senectutis baculū:  
respondisse: plus se q̄ ille rogasset: præstiturum:  
trisq; eos vna statim ad patrem remissurum: con-  
festimq; occidi eos simul iussisse: atq; ante patris  
conspectum cruentatos abijci. Cambysem quoq;  
idem auctor refert: admonitum a Trahealpe: qui  
erat illi maxime fidus ac carus: vt in potu esset ab-  
stinenter: q; ebrietas in regibus maxime notabi-  
lis esset: respondisse: non mentem modo post vi-  
num sibi: verumetiam & oculos; & manus in offi-  
cio esse: idq; breui se comprobaturum. Cumq; li-  
beraliter q̄ vnq̄ antea poculis indulgisset: iussisse fi-  
lium eius vltra limen p̄gredi: ibidemq; cōsistere:  
alleuata supra caput sinistra: euestigioq; contento  
arcu cor illius mediū sagitta fixisse: qd̄ se transixu-  
rū antea dixerat: cōuersumq; ad prēm dixisse: ec-  
quid certā ipse videretur habere manū. Hæc igit̄  
portenta de se gignit animorum impotentia: co-  
gnataq; cœlitibus ipsis potestas. Quantus itaq; ex  
ebrietate: quæq; crapulæ dicuntur: fomes accedat.

Alexander

stis est Alexander: qui educatum vna secum a pu-

teo Clitum: sibiq; etiam maxime carum inter epu <sup>Clitus</sup>  
 las manu sua transfoderit: ac si non & Lisimachū <sup>Lisimachus</sup>  
 leoni obijci iusserit: sibi perq; etiam familiarem.  
 Verum ebrietas furori est perq; similis: tamen il- <sup>Ebrietas</sup>  
 le e morbis gignitur: deterrimocq; naturæ habitus.  
 hæc autem ex animi corruptione: deprauataq; uo <sup>Furor</sup>  
 luntate. Vt ebrius quidem perinde ac furore perci-  
 tus: quid agat: nequaq; intelligat. Immanitas vero  
 ipsa (nisi voluntaria fuerit) delinat esse immanitas

## SCHOLIA.

Quæcunq; libuissent. Hinc Neronis vox illa execrabi- <sup>Assentatio</sup>  
 lis, qua gloriari consuevit, Neminem etiam ante se principem <sup>aulica</sup>  
 scisse, quantum sibi liceret. Ne hodie quidam desunt regibus,  
 qui istiusmodi quædam ad illorum aures occinant. Quid etiã  
 hæsitat? An te principem esse oblitus es? An non ius est, quod  
 tibi placuit? Tu maior legibus Regnū est non ex præscripto,  
 sed ex animi libidine viuere. Quicquid vsq; tuorum quisq;  
 possidet, id omne tuum est, Tibi liberum donare vitam, libe-  
 rum eripere, Tibi fas est addere rem, cui visum sit, fas est vbi  
 velis adimere, Quam se bene haberet si Christianis principi-  
 bus tam operose ingerentur, quæ Roterodamus in Christia-  
 no milite & quæ in singulari volumine instituendi principis  
 causa scripsit, vel saltem veluti compendio quodam celeberr-  
 mi poetæ carmina, quæ præceptor meus Zasius oportune ci-  
 tauit, in elegantissimis suis scholijs in l. 2. ff. de orig. iur. q; so-  
 let frequenter potestas principis (laxatis aliquando modestiæ  
 habentis) per blandimenta forasse, vel supra immensum effere-  
 ri & extolli.

Refert Seneca. Lib. de ira. 3.

Dareum. Qui primus post ablatum Magorum Imperium <sup>Darius</sup>  
 Persas & magnam partem orientis obtinuit. Lege Herodotū.  
 Pontanus expressit in penultima græcismum, Nam a Græcis  
 Dareios per diphthongon scribit. Sic Picus in Staurosticho,  
 Mollī quondam regnata Darīo

Fr. Picus.

Monstrat sceptrā.

De Immanitate.

Idem author. In eodem quoq; libro iam citato,

Thraheaspe. Apud Senecam legitur Traxheuxapes.

PP. deus ter **Cognata coelitis potestas.** Et nunc prohdolor cerne  
restris, re est nonnullos, qui nouo idololatrie genere inuento, docent  
quod non oportet, & insistantur quod laudatum oportuit,  
tam impudenter assentantes, ut ipsis etiam minis prodantur ri  
diculi, Quod multo ante tempore Theologus ille Germanus  
vaticinatus est.

Rotero-  
dam.

Barbari re-  
ges  
Barbarum

Hellenes

Barbaro-  
phoni

Annotatio  
Aquinas  
Erasmica

**Barbaros Reges.** Quos (authore Seneca) nulla eruditio,  
nullus literarum cultus imbuerat, Veteres barbaros vocabant,  
quicquid erat peregrinum deinde vox deflecta est ad vocis ac  
sermonis absurditatem, offendit enim sermo peregrinus impe-  
ritos, etiam si concinnior sit nostratae lingua. Postremo coepit  
accommodari / & ad mores feros atq; asperos. Olim graeci il-  
li primi Hellenes dicti, caeteros omnes barbaros appellabant,  
Homerus Caras ob peregrinum & absurdum linguae sonum Bar-  
barophones appellat. Et Ouidius apud Geras agens, Barba-  
rus (inquit) hic ego sum, quia non intelligor vlli. Et Plautus  
ait se vertisse barbaram graecam fabulam quam in latinum ser-  
monem transfulerat. Celebratur & Anacharsidis Sythae phi-  
losophi dictum. Scythas barbaros esse apud Athenienses, sed  
Athenienses vicissim apud Scythas. Porro quod legitur de  
barbaris plus q̄ barbaram scriptum in commentarijs Aquina-  
tis super cap. 14. in priorem ad Corinthios D. Erasmo suspicio  
est ab alio quodam adiectum, qui studuerit illius libris hoscu-  
lorum non nihil aspergere. Alioqui quis credat talem virum de-  
re, quam prorsus non intellexerit, tam arroganter pronunciare  
voluisse. Sed opere pretium fuerit ipsa verba subscribere, non  
ut rideat lector, sed ne posthac fidat huiusmodi magnificis in-  
terpretationibus, & in caeteris habeat suspectos, postea q̄  
prehenderit tanta autoritate pronunciantes de his que nesciunt.  
Nota, inquit, quod barbari scdm quosdam dicuntur illi, quo-  
rum idioma discordat omnino a latino. Alij vero dicunt, q̄  
quilibet extraneus est barbarus omni alij extraneo, quando  
scilicet non intelligitur ab eo. Sed hoc non est verum, quia se-  
cundum Isidorum Barbaria est specialis natio. Col. 3. In Chri-  
sto Iesu, non est barbarus & Scythas. Sed scdm quod verius di-  
citur Barbari dicuntur proprie illi, qui in virtute corporis vi-

Homerus

Ouidius  
Plautus

Paulus

gent, in virtute rationis deficiunt, & sunt quasi extra leges, & sine regimine iuris. Et huic videtur consonare Aristoteles in politicis suis. Haec enus illius bellum annotamentum. Sed haec utcumque ridenti poterant, nisi tantum nugarum autores orbi christiano leges praescripissent atque etiam praescriberent, nec desissent, qui horum auctoritatem pene parem esse velint Evangelii. Annotatio Erasmica ex cap. 14. in priorem ad Corinth.

Seneca

**Alexander.** Seneca. Dabo tibi ex Aristotelis sinu Regem Alexandrum qui Clitum charissimum sibi & vna educatum inter epulas transfodit manu sua &c. Huius Alexandri Philippo Macedone nati, & vitam & gesta innumerabiles pene graeci posteritati tradidere, e quibus plures nominat Raphael lib. 13. Liuius notauit vicia eius lib. 9. ab vrb. cond. Caetera Curtius. Alexandrum autem puerum adhuc traditum Aristoteli educandum/graeca testatur epistola/qua extat in noctibus Gellianis.

Alexander  
Philippi F.Volater.  
Liuius  
Curtius

Conqueritur siue de temporibus  
quibusdam: siue de natura.

**N**esciam ego qua via: quaue naturæ aut lege: aut mundi orbiculatione: rerumque periodis: aut diuersitate causarum male quidem inter se consentientium: in vnū tamen confluentium: nesciam inquā: quomodo id contingat: contingit tamen: vti sæculis quibusdā natura ipsa: perinde vt quandoque in corrumpeudas declinat: & tanquam ruit segetes ac fruges: monstrososque quosdam animalium foetus generandos: sic etiam ad homines: eosque primates viros in omnem rationis: humanæque consuetudinis abusum gignendos: nec ad abusum tantum rationis: verum etiam ad calamitatem: perniciem: excidiumque tum singula

m ij